

Trojruža

Slovenská ľudová rozprávka Pavla Dobšinského

Istý bohatý kupec sa vyberal po tovar do ďalekých krajín, až hen za more.

„Deti moje drahé, čo vám stade doniesť?“ vraví svojim trom dcéram, keď už bol pripravený na cestu.

Dve staršie hned vedeli, čo: tá drahé šaty, tá zlaté prstene. Iba najmladšia, vždy tichá a krotká ako ovečka, aj teraz mlčala.

„A tebe čo? Vedže už aj ty povedz!“ opakoval otec.

„Ach, otecko môj drahý,“ rečie najmladšia, „ja už len tomu budem vďačná, keď sa mi spoza mora zdravý vrátite.“

Ale otec sa nechcel s ňou ani rozlúčiť, kým nepovie, čo by jej predsa len mal doniesť.

„Nuž, keď to musí byť,“ riekla napokon, „nechže teda bude. Ak tam dakde uvidíte tri ruže z jednej stopky vykviatať, tie mi doneste! To mi bude najmilšie.“

Staršie sestry ju vysmiali, že si žiada z ďalekých krajín také, čo môže nájsť i doma. Ale otec jej to sľúbil a s dcérami sa rozlúčil.

Šťastlivo pochodil zámorské krajiny. Koráby, naplnené vzácnym tovarom, ho už niesli naspäť k rodným brehom. Drahé dary pre dve staršie dcéry mal pripravené. Iba to ho omínalo, že pre mladšiu neviezol nič. Nech hľadal, koľko hľadal, v celom zámorí nenašiel to, čo si žiadala: tri ruže na jednej stopke.

Už boli neďaleko brehu, kde mali pristávať, keď sa zrazu strhla veľká búrka. Koráby aj s drahým tovarom rozmetalo bohviekade. Kupca vyhodilo na pusté skaliská. Šťastie, že mal ešte dosť sily pozbierať sa a utiecť do hory, inak by ho vlny boli zmietli naspäť do mora.

Blúdil už teraz tou pustou horou a čiernou nocou a nablúdil sa dosť. Iba vtedy videl dačo pred sebou, keď sa zablyso. Dotmolil sa naostatok k jednému pustému hradu.

„Nech už bude, čo bude, či dobré, či zlé, ja len idem dnu.“

Blíži sa k bráne, tam stojí stráž. Čaká, že naňho zavolá, ale veru nič. Pristúpi k strážcom – ach, veď sú to skamenení ľudia! A také je všetko i tamdnu v hrade, pusté a skamenené. A všade tma, iba v jednej izbe sa svieti. Vojde do nej. Tam prikrytý stôl a odostlaná posteľ. A spoza obloka ktosí zavolá:

„To pre teba, ukonaného: najedz sa a napi, ulož sa a odpočiň si!“

Dosť sa on obzeral, kto by to bol, ale márne. Osmelil sa teda, najedol sa. ľahol si a zaspal.

Slniečko už veselo nakúkalo dnu oblokmi, keď sa náš kupec prebral zo sna. Stôl už zase stál prikrytý. Občerstvil sa a ide, že kohosi vyhľadá v tom hrade, aby sa

aspoň poďakoval. Ale tam všetko pusté, skamenené. Iba pred hradom bola záhrada, krásna, zakvitnutá utešeným kvetím. Poponáhľal sa do nej, že azda nájde dakoho, kto opatruje tie kvety. Schodil celú záhradu, ale nenašiel ani živú dušu. Už sa aj poberal preč. A tu ti pred ním ker utešených ruží! Uprostred kra sa dvíha hrubá stopka, z nej vyrastajú tri tenšie stopky a na každej sedí ružový puk už-už pred rozvitím.

„Ach, veď je toto pravá trojruža pre moju najmladšiu!“ vraví si. „Čo už aj prídem domov celkom chudobný, aspoň tej jednej splním, čo si žiadala.“

A milú trojružu odtrhol.

Vtom ani čo by zahrnelo, zreve mu čosi za chrbtom. Obzrie sa – a div od ľaku nepadne z nôh. Pred ním na zadných nohách stojí ozrutné medvedisko s rozďaveným pyskom. Zdrapí ho za plece a vraví.

„Živý odtiaľto neodídeš! Ako si sa opovážil odtrhnúť, čo nie je tvoje?“

Preľaknutý kupec ledva vyblábotal, pre koho odtrhol tú trojružu.

„Keď je tak, že ty máš takú dcéru,“ mrmlalo medvedisko, „prepustím ťa živého. Ale ty mi za to sľúbiš, že mi ju o týždeň dovedieš za ženu.“

Ak sa kupec chcel dostať z medveďovej dlaby, nemohol inak, iba všetko prisľúbiť.

A potom konečne prišiel domov. Tu dve staršie dcéry nechcú na otca ani hľadiť, že sa vrátil ako stroskotanec, a im že zuby klepli naprázdno. Len tá najmladšia mu vybehla v ústrety, uvítala si ho, vybozkávala a vraví:

„Rada som i tej ruži, čo ste mi doniesli, ale najradšej som už len vášmu návratu, drahý otecko! Nič to zato, že sme schudobneli, veď preto ešte nezahynieme.“

Otec videl, ako tamtie zazerajú a bočia od neho. A keď si pomyslel, akým strašným spôsobom má prísť o túto, čo jediná sa k nemu túli, osmutnel tak, že sa to nedá ani vypovedať. Čím väčšmi sa opúšťal, tým ona vlúdnejšie okolo neho: čo mu je a čo ho trápi, aby len povedal. On dlho nič, lebo sa bál, že dcéra vari aj umrie od hrôzy, keď počuje, akej potvore ju sľúbil. Ale dni sa míňali a už sa inak nedalo: rozpovedal jej všetko. Ona sa ani toho nenaľakala a vraví:

„Čože by som nešla, otecko, veď aj medveď je božie stvorenie! Sama som si na príčine, keď som si žiadala tú trojružu.“

Otec a trocha upokojil. Ale tie dve sa ešte len teraz začali vysmievať, ak pochodila, a to všetko pre jednu márnú ružu!

Ona si ani z toho nič nerobila. Schystala sa a otec ju zaviedol do toho zakliateho hradu. Čakal deň, čakal dva, že sa medveď ukáže, ale nič. Nechal ju tam teda samotnú. Čakala ešte aj ona, koho by zočila v pustom hrade. Tam sa síce samo od seba vystanovilo všetko, čo potrebovala, ale nikde živá duša. Na tretí deň išla do záhrady a prechodila sa pomedzi tie krásne ruže. Len tu raz zahrní – a pred ňou stojí ozrutné medvedisko. Striaslo ju na celom tele. Ale medveď k nej vlúdne:

„Vitaj! Či tu budeš so mnou bývať?“

„Prečo by som nebývala,“ nato ona, „veď aj ty si božie stvorenie!“

Nuž ten medveď pekne okolo nej. Vodil ju po celej záhrade a zhováral sa s ňou. Iba keď znova zahrnelo – zmizol. Každý deň sa už potom schádzal s ním v tej záhrade a ani nezbadala, ako k nemu privykla.

Ale jedného dňa sa medveď neukázal. Dost' sa ho nahľadala, navyvolávala, všetko márne. Minul sa deň, minul sa aj druhý a dievčaťu začalo byť clivo. Na tretí deň si zaumienila, že prehľadá každý kútik. Pochodila celý hrad – tam iba kamenné stĺpy. Pochodila celú záhradu – tam iba ovisnuté kvety. Ešte raz išla, že sa aspoň odoberie od toho miesta, kde sa s ním prvý raz stretla.

Príde k ružiam – a tam milý medveď leží vystretý, bez pohybu, bez dychu.

„Ach, medveďík môj drahý, čože sa tebe stalo? Ach, veď aký si mi len bol dobrý!“

Tak všelijak vykladala a nariekala nad ním. Potom ho obložila tými ružami, ako na pohreb, a chcela odísť.

„Ale veru neodídem,“ vraví si, „kým si ho aspoň raz nepobozkám!“ A pobozkala ho.

V tej chvíli strašne zahrnelo, zem sa zatriasla a ona od strachu zažmúrila oči. Keď ich napokon otvorila, vidí pred sebou krásneho mládenca.

„Nič sa už nebol, moja milá,“ hovorí ten mládenec. „Vyslobodila si ma!“

A všetko jej rozpovedal: ako bol zakliaty na medveďa a jeho poddanstvo skamenené až do tých čias, kým ich nevyslobodí krásna dievčina.

Teraz už prišlo z hradu aj poddanstvo privítať si ich ako svojich pánov. Na hrdom koči sa vybrali po otca a ten bol natešený, že sa všetko tak dobre skončilo. Staršie sestry išlo puknúť od jedu a závidi, že tá najmladšia pri svojej ruži dostala krásneho muža.

V odkliatom hrade bolo potom veselie, radosť a šťastie na dlhé časy!